

аб. нот. - муз. а-ри

Видається за інформаційної підтримки
Міністерства освіти і науки України

 Wolters Kluwer
МЦФЕР: Освіта

№ 02 лютий 2015

www.pedrada.com.ua

Учитель

МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

ЩОМІСЯЧНИЙ СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ ЖУРНАЛ

ТЕМА ЧИСЛА:

Педагогічний імідж

Уміння вести діалог
на уроках музичного
мистецтва

21

Конспект уроку
для 5-го класу
«Птахи-символи
в українському фольклорі»

26

Головоломка
«Ритмічна арифметика»

47

МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ

Спілкування є природним станом людини, а його основою є діалог. У навчально-виховному процесі діалог учителя та учнів — особлива форма спілкування й навчання, яку не замінить жоден новітній технічний засіб. Тому навчання через діалог і під час діалогу має бути пріоритетним на уроках в загальноосвітньому навчальному закладі, а надто на уроках музичного мистецтва, де основний предмет вивчення — людина у різноманітні настроїв, почуттів і взаємодії з навколишнім світом

Оксана ГУМІНСЬКА,
доцент кафедри історії, теорії
музики та методики музичного
виховання Рівненського
державного гуманітарного
університету, канд. пед. наук

Уміння вести діалог на уроках музичного мистецтва

Для вчителя музичного мистецтва — як, власне, для кожного вчителя, — одним з найнеобхідніших є уміння вести діалог. Деякі педагоги наділені ним «від Бога», інші — набувають із досвідом, у процесі педагогічної діяльності. Утім, навіть у найкращого «майстра діалогу» є перспективи у вдосконалення цього мистецтва.

У процесі діалогу **формується важливі уміння**, зокрема:

- * *зосереджуватися*, вдумуватися, аналізувати;
- * *висловлювати* свої думки, формулювати повні та чіткі запитання або відповіді, застосовувати вербальні та невербальні засоби вираження;
- * *слухати й розуміти* співрозмовника, «вхоплювати» безпосереднє значення фраз та їх глибший сенс;
- * *налагоджувати* комунікацію, знаходити спільну мову з різними людьми, шукати «точки перетину» і компроміси тощо.

Важливо, що ці непересічні якості розвиваються як в учнів, так і в учителя, отже діалог завжди йде на користь кожному з його учасників.

Значення діалогу в навчально-виховному процесі

Навчальний діалог завжди виникає на основі певної навчальної ситуації. В основі навчального діалогу має бути предмет обговорення, що можна розглянути з різних поглядів. Діалог у навчально-виховному процесі виконує роль **методу навчання**, адже завдяки йому учитель та учні:

- * *встановлюють* особистісний та пізнавальний контакт;
- * *створюють* ситуацію спільних роздумів і переживань;
- * *обмінюються* інформацією;
- * *регулюють* міжособистісні взаємини;
- * *розв'язують* дидактичні завдання.

У діалозі учні мають змогу активно і вільно висловлювати власні думки, обгрунтовувати позицію тощо.

Чому вчителю на уроках варто найчастіше віддавати перевагу саме діалогу, а не монологу? Річ у тім, що монологічний принцип

Ключові слова: діалог;
навчальний діалог; уміння вести
діалог; запитання на уроці
музичного мистецтва

викладення та сприймання інформації залишає учням лише пасивну роль: вони «беруть» матеріал від учителя, із книжки, з інтернету тощо, не маючи можливості закріпити матеріал, перевірити його «на міцність» у творчій дискусії. Натомість діалог завжди є **активною співпрацею**, адже він:

- * налагоджує взаєморозуміння між учителем і учнями;
- * розвиває свідомий характер навчання, продуктивне мислення учнів;
- * підвищує пізнавальну активність, активізує розкутість думок, відкритість, зацікавленість у розвитку проблеми, бажання і можливість виявити свої здібності;
- * поступово викорінює острах помилитися;
- * залишає в учнів та вчителя задоволеність спілкуванням, обміном інтелектуальними та духовними надбаннями.

Запитання — основа діалогу

Основою діалогу є вміння ставити запитання. Запитання вчителя протягом уроку мають бути спрямовані на досягнення **навчальних і виховних цілей**. Зокрема, запитання призначені для того, щоб:

- * повідомити інформацію;
- * сформулювати завдання, висунути вимоги;
- * діагностувати розуміння учнями завдання;
- * контролювати хід розв'язання завдання;
- * виявити «прогалини» у знаннях;
- * корегувати діяльність учнів, надати їм допомогу;
- * оцінити досягнуті результати.

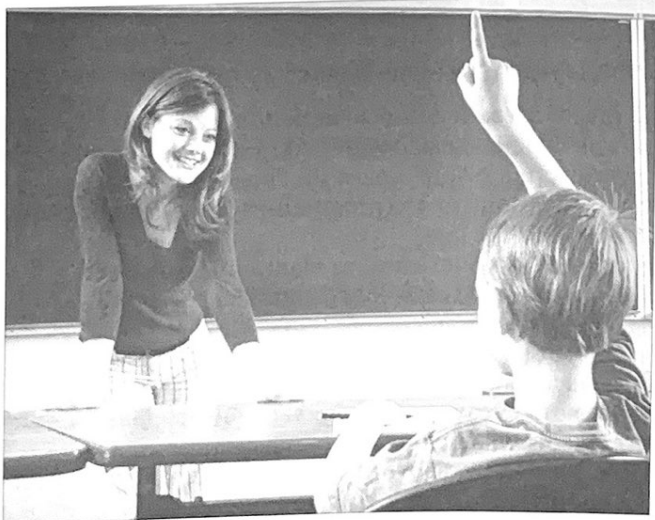
Доцільні, помірковані, коректно сформульовані запитання дають учителям змогу спрямувати учнів на розв'язання будь-якого навчального завдання, будь-якої навчальної ситуації.

Запитання має бути сформульовано чітко і ясно — це збільшує імовірність бажаної відповіді. Складні, розлогі міркування вчителя, відхід від теми діалогу можуть відволікти учнів, а сам учитель взагалі забуде, про що конкретно хотів запитати. Тоді запитання може залишитися непочутим, незрозумілим.

За своїми **функціями** запитання поділяються на:

- * основні;
- * другорядні;
- * уточнювальні;
- * навідні.

Основні запитання вчитель планує заздалегідь. Другорядні, або супровідні запитання, бувають як спонтанними, так і запланованими, їх ставлять, щоб уточнити відповіді на основні запитання, які щойно прозвучали. Уточнювальні запитання вчитель ставить, щоб уточнити нюанси або розвіяти сумніви. Зрештою, навідні запитання вчитель формулює так, щоб підказати, зробити очевидною для учнів певну відповідь. Такі запитання варто іноді ставити боязким та нерішучим

“

Діалог — взаємна спрямованість внутрішньої дії людей.

Мартін Бубер,
філософ

учням, для підбиття підсумків бесіди, щоб підтвердити правильність основної думки або якщо учень відійшов від теми, і треба повернути розмову в потрібне русло.

За **типом** запитання бувають:

- * закриті;
- * відкриті.

Розглянемо їх докладніше.

Закриті запитання

Закриті запитання використовують, щоб отримати однозначну відповідь у формі «так» (згоди) чи «ні» (відмови). Вони необхідні вчителю у випадку, коли необхідно визначити щось чітко і ясно, щоб зрозуміти, як далі діяти. Зокрема:

- * *переконатися*, що учні розуміють і сприймають слова —
 - «вам зрозумілі диригентські жести?»;
 - «ви застосовували елементарні музичні інструменти для супроводу пісні?»;
 - «хочете спробувати зімпровізувати на фортепіано?»;
 - «ви розумієте сучасну музику?»;
 - «могли б ви зрозуміти людину, якщо про свої почуття вона розказала музикою?»;
- * *з'ясувати* ставлення учнів до чогось —
 - «вам сподобалося останнє виконання пісні?»;
 - «вас влаштовує ця відповідь?» тощо.

Відкриті запитання

Відкриті запитання не припускають однозначної відповіді, спонукають людину замислитися. Їх використовують для отримання нової, докладнішої інформації. Відкриті питання **дають учителям змогу**:

- * *допомогти* учням зрозуміти навчальний матеріал («хто?», «що?», «де?», «коли?», «скільки?» тощо);
- * *стимулювати* увагу, мислення («навіщо?», «у який спосіб?», «як поєднати?», «як охарактеризувати?», «як оцінити?», «як переформулювати?» тощо);
- * *з'ясувати* ставлення учнів до обговорюваної ситуації («що ви думаєте з цього приводу?», «як ви ставитеся до цього?» тощо);
- * *знайти* нове розв'язання проблеми («чи можливо уявити це інакше?», «чому б нам не розглянути такий варіант?» тощо);
- * *зрозуміти* підґрунтя твердження учнів («чому саме так?», «чим це обумовлено?» тощо);
- * *з'ясувати* додаткові моменти («що саме?», «через що?», «про що ми забули?», «що ми не обговорили?» тощо);
- * *виявити* сумніви, обговорити їх причини («що заважає?», «чому це неможливо?» тощо).

Пропонуємо перелік орієнтовних запитань, які можуть бути використані на уроках музичного мистецтва під час повідомлення інформації щодо теми уроку, життя і творчості композитора тощо (див. Додаток). Вони дадуть учителю музичного мистецтва змогу вдосконалити вміння формулювати запитання відповідно до змісту уроку, пробудити в учнях бажання брати активну участь в ході уроку, навчити їх обмірковувати, формувати й висловлювати своє ставлення до матеріалу, а за потреби й переглядати усталену думку.

Запитальник у допомогу вчителю музичного мистецтва для ведення діалогу з учнями

Повідомлення інформації щодо теми уроку

- * Що таке музика?
- * Хто створює музику? Хто виконує музику? Хто слухає музику?
- * Про що розповідає музика?
- * Як розповідає музика?
- * Які музичні жанри відомі вам з дитинства?
- * Що спільного між розмовною та музичною інтонаціями?
- * Як змінюється, розвивається музика?
- * Як зміна характеру музики впливає на будову (форму) музичного твору?
- * Чому музику можна вважати мовою, зрозумілою всім народам світу?
- * Звідки композитор бере натхнення? Звідки музика бере образи?
- * Як пов'язані музика і література?
- * Чи можна побачити музику?
- * Як поєднуються нині академічна та естрадна музика, академічна та народна музика?
- * Як впливає розвиток науково-технічного прогресу на створення музики?

Повідомлення інформації про життя і творчість композитора

- * Як давно жив композитор?
- * Як вплинула епоха на життя (творчість) композитора?
- * Що ви знаєте про композитора?
- * Що ви хотіли б дізнатися про композитора?
- * Чому завжди цікаво дізнаватися про дитинство композитора?
- * Як захоплення дитинства впливають на доросле життя?
- * Хто з видатних діячів науки, мистецтва був сучасником композитора? Хто — його приятелем, другом?
- * Які захоплення, окрім музики, були у композитора?
- * Чому сучасній людині може бути цікава особистість XVIII століття?
- * Чому сучасній людині може бути цікава музика, написана 200 років тому?

Організація слухання музики та аналіз музичного твору

- * Який образ втілений у музичному творі?
- * Про що розповіла музика? Яку «історію» розповів нам композитор у цьому творі?
- * Який характер музики?
- * Що зобразила («намалювала») музика?
- * Якими засобами композитор створив образ?
- * Який засіб музичної виразності відіграв головну роль у створенні образу?
- * Як змінювалась динаміка (лад, регістр, оркестровка, темп, штрихи тощо) протягом звучання твору?

Розвиток навичок самоаналізу

- * Наскільки якісно ми виконали завдання?
- * Наскільки якісно ми розучили мелодію пісні?

Закінчення Додатка

- * Чи досягли ми чистоти та виразності виконання фрази, усієї мелодії?
- * Які фрази пісні, на вашу думку, звучали найліпше?
- * Які фрази пісні потребують доопрацювання? Як слід над ними працювати?
- * На яке «складне» місце варто звернути увагу?
- * Які вокально-хорові вправи допоможуть нам подолати труднощі?

Формування особистісного ставлення до музики

- * Чим близька вам ця музика?
- * Чи може цей твір допомогти людині? Як саме? У якій ситуації?
- * Чи може така музика змінити людину?
- * Чи може ця музика зробити світ добрішим (сміливішим, правдивішим, кращим тощо)? Як саме?
- * Чи варто всім людям уміти грати на музичному інструменті?
- * Чи може людина у похилому віці почати навчатися гри на музичному інструменті?
- * Який композитор є для вас ідеалом? Чому? Які його твори ви візьмете в «духовний багаж» життя? Чому?
- * З яких сучасних музичних творів ви створили б альбом для власних майбутніх дітей?
- * Чи можна вивчати людину за допомогою музичного мистецтва? Як саме?

АКТУАЛЬНО

БЕЗОПЛАТНИЙ вебінар

**«Надання психологічної допомоги дітям,
які пережили психотравмуючі події»**

**20 лютого
2015 року**

Початок
об 11:00

ЛЕКТОР:

Галина КАТОЛИК,
завідувач кафедри психології
Українського католицького
університету, голова Українського
інституту дитячої та юнацької
психотерапії та психологічного консультування,
керівник секції дитячої та юнацької психотерапії
Української спілки психотерапевтів, доцент, канд.
психол. наук

У ПРОГРАМІ:

- особливості переживання психотравмуючих подій дітьми різного віку
- як розпізнати переживання «гострої травми» та постстресовий розлад
- особливості та правила в роботі практичного психолога, застереження щодо надання психологічної допомоги дітям

Докладніша інформація:
0 44 586 56 06, callback 0 800 212 012
www.pedrada.com ua

 Wolters Kluwer
МЦФЕР. Освіта